

Obsah

Předmluva	5
METODA, METODOLOGIE, IDEOLOGIE (O. Tenzer)	9
1. Věda, prostředky, metoda	9
2. Metodologie	12
3. Dialektická jednota metody, předmětu, poznání, logiky a jazyka	14
4. Pravdivost, omyl, korektnost, platnost, preciznost myšlení	16
5. Věda a metoda	20
6. Metoda a ideologie	21
PRACOVNÍ PROSTŘEDKY A POSTUPY OBECNÉ METODOLOGIE VĚDY (R. Ryba)	23
1. Vědecký jazyk a logika	23
2. Dedukce	26
2.1. Deduktivní systém v předaxiomatické podobě	29
2.2. Deduktivní systém v axiomatické podobě	30
2.3. Deduktivní systém v axiomatické formalizované podobě	31
2.4. Základní požadavky položené na axiomatický systém	33
2.5. Závěry a hodnocení	35
3. Indukce	36
4. Základy pravděpodobnostního usuzování	45
5. Analýza a syntéza	54
6. Vědecké vysvětlení	59
6.1. Vysvětlení zahrnujícím zákonem	61
6.1.1. <i>Deduktivně nomologické schéma vysvětlení</i>	62
6.1.2. <i>Pravděpodobnostní vysvětlení</i>	65
6.1.3. <i>Vysvětlení dialektickým zákonem</i>	66
6.2. Teleologické vysvětlení	68
6.3. Genetické vysvětlení	70
6.4. Vysvětlení, predikce, retrodikce	70
6.5. Vysvětlení ve společenských vědách	72

ZÁKLADNÍ TYPY VĚDECKÉHO URČENÍ (O. Tenzer)	74
1. Identita a typy vědeckého určení	75
2. Relace a typy určení	78
2.1. Pořadající relace — pořadající určení	79
2.2. Kauzální relace — kauzální určení jevů	79
2.2.1. <i>Kauzalita a čas</i>	80
2.2.2. <i>Příčiny různého řádu</i>	83
2.2.3. <i>Problém primárnosti a kauzality</i>	85
2.3. Funkční relace — funkční určení	90
3. Probabilita a typy vědeckého určení	95
3.1. Základní představy o náhodě	97
3.2. Zákony náhody — pravděpodobnost	102
3.3. Zákony náhody — čas a struktura	105
3.4. Náhoda a antináhoda	107
4. Určení jevů finalitou	108
5. Genetické určení	114
6. Systém a typy vědeckého určení	115
6.1. Axiomaticko-deduktivní systém	116
6.2. Biologicko-kybernetický systém	116
6.3. Pokusy o ekonomicko-sociologický a kulturně antropologický systém	118
6.4. Dialekticko-materialistické pojetí systému	121
6.5. Systémy a subsystémy	126
7. Strukturální určení jevů	130
7.1. Všeobecné vymezení struktury	131
7.2. Společenskovědní pojetí struktury	132
7.3. Pojetí struktury v ekonomických teoriích	133
7.3.1. <i>Pojetí struktury v západních ekonomických teoriích</i>	133
7.3.2. <i>Marxovo pojetí struktury v „Kapitálu“</i>	139
7.4. Konstruovaná a reálná struktura	142
7.5. Struktura, aufheben a východisko	143
SPECIFIČNOST VĚDECKÉHO URČENÍ SPOLEČENSKÝCH JEVŮ (O. Tenzer)	146
1. Společenské vědy (K. Pstružina)	146
2. Specifičnost vědeckého určení společenských jevů	151
3. Věcná a lidská stránka společenskovědního určení jevů	152
4. Konkrétní historické určení společenských jevů	153
5. Dialektika zvláštního a obecného při vědeckém určení společenských jevů	154
6. Hodnoty a hodnocení jako součást vědeckého určení společenských jevů	156
7. Trojí možné určení subjekt-objektového vztahu	159
8. Zpředmětnění, reifikace, fetišizace a odcizení	162
9. Jednota věcných a společenských relací, praxe a řízení	164

METODA MYŠLENÍ A MARXISTICKÁ POLITICKÁ EKONOMIE (O. Záhora)	166
1. Místo politické ekonomie v marxistické teorii	166
2. Ekonomická věda (K. Pstružina)	170
3. Ekonomika a politika (K. Pstružina)	174
4. Ekonomika a věda (K. Pstružina)	177
5. Charakter ekonomických procesů a jejich determinace	181
6. Marxovo pojetí subjekt-objektové struktury ekonomických procesů	192
7. Ekonomický zákon jako specifický případ společenského zákona	200

ABSTRAKCE — VÝZNAMNÝ NÁSTROJ EKONOMICKÉ ANALÝZY (O. Tenzer)	211
1. Předběžné vymezení pojmu abstrakce	211
2. Základní schéma formální abstrakce	212
3. Dva základní typy formální abstrakce	214
4. Oprávněnost a ohraničenost formální abstrakce	218
5. Marxova kritika Smithova a Ricardova způsobu abstrakce	220
6. Dialektická abstrakce	225
6.1. Abstrakce a historické určení. Logicko-historické určení jevů	225
6.2. Abstrakce a dialektické určení pohybu a vývoje	230
6.3. Abstrakce a dialektické určení jevů a podstaty	234
6.4. Abstrakce a dialektické určení organického celku (systému)	239

APLIKACE NĚKTERÝCH METODOLOGICKÝCH POSTUPŮ V EKONOMICKÉ VĚDĚ (K. Pstružina)	241
1. Analýza a syntéza v ekonomii	241
2. Použití indukce a dedukce	243
3. Metodologická problematika mikroekonomie a makroekonomie	246
4. Statistická metoda, ekonometrie, matematické metody a operační výzkum jako metodologické nástroje ekonomické vědy	250
5. Modely a modelování	255

METODOLOGICKÉ PRINCIPY EKONOMICKÉHO JEDNÁNÍ A ROZHODOVÁNÍ (R. Ryba)	258
1. Co je praxeologie	258
2. Nástin praxeologické problematiky	260
3. Ekonomizace činnosti	262
4. Účinná kolektivní činnost	265
5. Praxeologie a ekonomie	270
6. Co je heuristika	272
7. Nástin obecné koncepce řešení problému	275
8. Systematická heuristika	278

Literatura	283
------------	-----